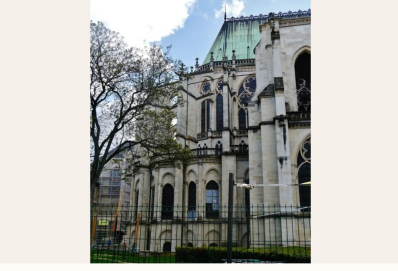

Gotik Mimari ve Mükemmelliyeçilik

Kerem Hun · 28 dk · 10 Eylül 2026

TEKRAR NOTLARI

- **Gotik bir hakaretti.** Bu mimari doğduğunda adı "Fransız işi"ydi. Gotik sözcüğünü, Roma'yı yağmalayan barbarları kastederek Vasari'nin çevresi yakıştırdı; Vasari'nin kitapta daha çok kullandığı terim "maniera tedesca", yani Alman tarzı.
- **1140, Saint-Denis.** Gotiğin doğum tarihi ve yeri bu kadar net. Doğuran kişi bir mimar değil, Başrahip Suger. Derdi Romanesk'in kalın duvarları ve karanlık içiydi; istediği şey "lux nova", yeni ışık.
- **Üç teknik hamle.** Uçan payanda yükü dışarı atar, duvar incelir. Sivri kemer hem ağırlığı dağıtır hem gözü yukarı çeker; Haçlı seferlerinde İslam mimarisinden ödünç alınmıştır. İnce duvar büyük vitraya izin verir.
- **Asıl fark teknikte değil.** Gotik katedral tek bir ustanın eseri değil, yüzlerce ustanın aynı anda ve birbirinden bağımsız çalıştığı kolektif bir yaratımdır. Roma ve Yunan'da tek bir mimari akıl vardır, ustalar o planı uygulayan ellerdir.
- **Ruskin'in tersine perspektifi.** Bir yapının ne kadar simetrik olduğuna bakarak, onu üreten toplumdaki kölelik derecesini okuyabilirsiniz. Elli sütun başlığı birbirinin aynıysa usta aşağılanmış; her biri farklıysa usta özgür bırakılmıştır.
- **İmza meselesi.** Gotik ustası taşa kendi işaretini kazır: bir harf, bir üçgen, bir balık. Oğul mesleği sürdürürse babanın imzasına bir nokta ekler. Antik tapınakta bu imzaları aramayın, yoktur.
- **Ruskin'den çıkan hareket.** Oxford'da öğrenciyken bu satırları okuyan William Morris, Arts and Crafts'ı başlatır: Fabrikanın kusursuz ve anonim üretimine karşı ustanın kusurlu ve imzalı yaratımı. Kıta Avrupası'ndaki kardeşi Art Nouveau'dur.
- **Adorno'nun plağı.** Kültür endüstrisi sanatı standardize eder, paketler, kusursuzlaştırır ve tam da o kusursuzlukta öldürür. Plak kusursuzdur ama ölüdür; konser hatalara açıktır ama canlıdır. Benjamin'in aura dediği şey de budur: Eserin burada ve şimdi oluşu.
- **Kendi topraklarımızdan aynı hikâye.** Türk hayatlı evi de hiçbir diğerrinin kopyası olmayan, aileye göre büyüyen ve dönüşen yaşayan bir organizmaydı. Betonarme geldiğinde Beşiktaş'taki daireyle Adana'daki daire arasında fark kalmadı. Kaybettiğimiz şey bir mimari değil, ustanın izini bırakabileceği çatlaklardı.
- **Kapanış sorusu.** Gotik katedral kusursuz olduğu için değil, kusurlu olabildiği için ayakta. Bir yapı ustasının elinden eserinin özgürlüğünü almakla, bir insanın elinden hatasının hakkını almak aynı şeydir.

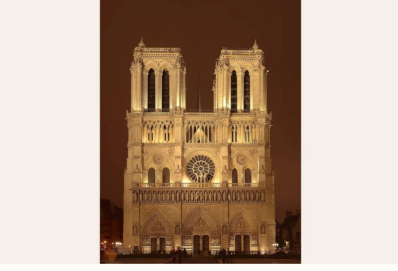

Saint-Denis Bazilikası, koro bölümü

1140 · Saint-Denis, Paris

Gotiğin doğduğu yer. Başrahip Suger'in "yeni ışık" fikri ilk kez burada taşa döküldü.

Fotoğraf: Zairon, CC BY-SA 4.0 · Wikimedia Commons

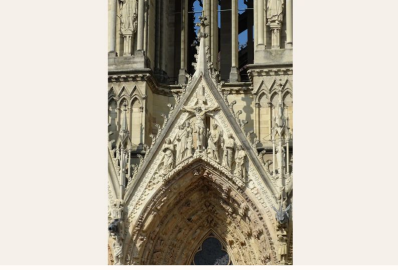

Notre-Dame de Paris, batı cephesi

1163–1345 · Paris

Fransız İhtilali'nde kralları sanılan heykellerin başları kesildi, yapı un deposu oldu. Victor Hugo'nun 1831 romanı olmasa yıkılacaktı.

Fotoğraf: Sanchezn, CC BY-SA 3.0 · Wikimedia Commons

Reims Katedrali, batı portalı heykelleri

13. yüzyıl · Reims

Aynı duvarda, aynı yükseklikte iki ayrı atölyenin iki ayrı üslubu. Klasik mimari için kabul edilemez, gotik için olağan.

Fotoğraf: Ad Meskens, CC BY-SA 4.0 · Wikimedia Commons

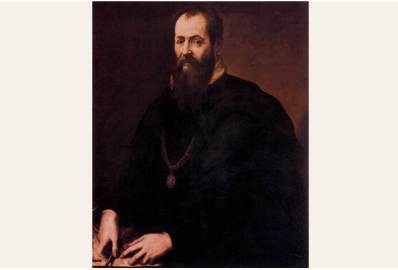

Parthenon'un Dor düzeni

Bilinmeyen gravürcü · 19. yüzyıl gravürü · Atina

Elli sütun varsa elli sütun başlığı aynıdır. Ruskin'e göre bu ihtişam değil, kusursuz bir işbölümünün belgesi.

Kamu malı, Wikimedia Commons

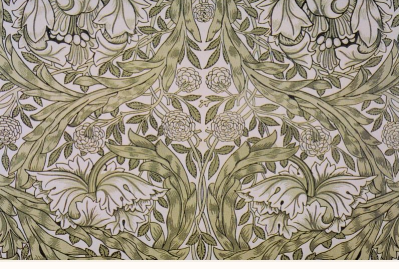

Giorgio Vasari portresi

Jacopo Zucchi'ye atfedilir · 1566–68 · Uffizi, Floransa

İlk sanat tarihçi sayılır. Kuzeyin mimarisini barbar ve şekilsiz diye anar; gotik adı bu küçümsemeden kalır.

Kamu malı, Wikimedia Commons

African Marigold, baskı kumaş

William Morris · 1876 · Victoria and Albert Museum, Londra

Ruskin'i okuyup Arts and Crafts'ı başlatan adam. Fabrikanın kusursuzluğuna karşı elin kusurlu otantikliği.

Kamu malı, Wikimedia Commons

Safranbolu'da hayatlı ev

Geleneksel · Safranbolu, Karabük

Hepsi aynı dilden konuşur ama her biri kendi şivesiyle. Aile büyüdükçe ev de büyür; mimari değil, yaşayan bir organizma.

Fotoğraf: Uğur Başak, CC BY-SA 3.0 · Wikimedia Commons